

Godišnjica Povelje Kulina bana

Povodom Dana Zeničko-dobojskog kantona, koji se obilježava na dan izdavanja Povelje Kulina bana 29. augusta, ukratko ćemo se podsjetiti na vrijeme vladavine ovog istaknutog bosanskog vladara, ali i značaj koju njegova Povelja ima za historijsku, kulturnu i političku baštinu današnje Bosne i Hercegovine.

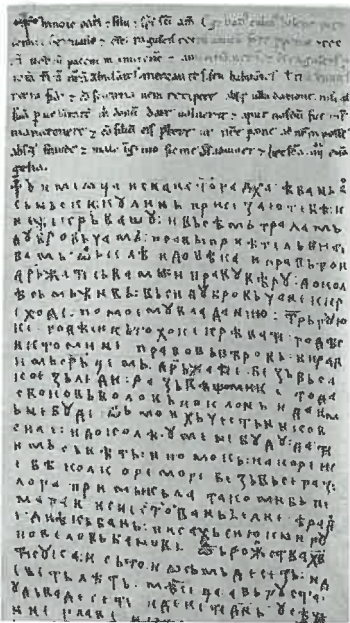
Oslanjajući se uglavnom na diplomatiju i lijepu riječ, Kulin ban je vladao Bosnom od 1180. do 1204. godine. Granice bosanske države u njegovo vrijeme prostirale su se od rijeke Drine na istoku do planine Grmeč na zapadu, a jedan savremenik je zabilježio da je Bosna u to vrijeme bila prostrana zemlja „velika deset i više dana hoda.”

Za Kulinovo doba vezani su počeci autonomne bosanske duhovnosti – ustanovljenja Crkve bosanske, koja će biti značajan državni autoritet. Upravo zbog toga Crkva bosanska, a s njom i cijela Bosna bile su žrtve brojnih krstaških ratova, organiziranih, poticanih i finansiranih od strane raznih rimskih papa. Pod pritiskom jednog od njih, Ban je bio primoran da se na Bilinom polju u današnjoj Zenici 1203. godine odrekne njenog učenja. Međutim, to je bio samo privid. Čim su papini izaslanici napustili Bosnu, njeni stanovnici, kao i sam vladar nastavili su sa slobodnim ispovijedanjem stare vjere kao i ranije. Takav postupak, jasno pokazuje da su mudrost i trezvenost ponekad jači od mnogo većih sila, što su Vatikan i njegovi saveznici Ugari (Mađari) svakako bili.

Za vladavinu Kulina bana, pored političke stabilnosti, vezuje se i značajan privredni i kulturni razvoj Bosne. Za taj razvoj posebno su zaslužne veze sa Dubrovačkom republikom čiji su trgovci u to vrijeme bili nadaleko poznati. Nastojeći ih privući u Bosnu kako bi povećao izvoz domaće robe u Evropu i svijet, Kulin ban je 29. augusta 1189. godine, potpisao trgovački ugovor o boljoj poslovnoj saradnji sa Dubrovačkom republikom. To je ujedno i prvi međunarodni ugovor Bosne koji je u historiji poznatiji kao Povelja Kulina bana.

Povelje su u to doba garantirale određene stavove vladara, odnosno, kako bi danas kazali, stavove zvanične politike jedne države. Kroz povelje ogledala se i njihova snaga jer su takvi dokumenti značili političku moć, oslikavajući sve odlike državnosti. Kroz prizmu učestalog, posljednjih decenija, historijski neutemeljenog spočitavanja hiljadugodišnje državnosti Bosne i Hercegovine, treba istaći da su teritorija i pismo, uz grb i novac, predstavljali, a i danas predstavljaju glavna obilježja jedne države. Sve nabrojano imala je i srednjovjekovna Bosna Kulina bana.

Povelja Kulina bana napisana je 29. augusta 1189. godine, to jest tačno prije 831 godinu. Svojim sadržajem svjedoči, ne samo o hiljadugodišnjem kontinuitetu Bosne i Hercegovine, nego i o njenim privrednim, političkim i kulturnim prilikama tog vremena. Kao takva, predstavlja najstariji sačuvani bosanskohercegovački državni dokument, ali u isto vrijeme i jedan od najstarijih dokumenata kod svih južnoslavenskih naroda i država. U njoj se bosanski ban Kulin zaklinje svim Dubrovčanima da će im pravi prijatelj biti „odsada i dovijeka“, obećavajući da će svi Dubrovčani gdje god „hode“ i gdje god budu prolazili, trgujući, biti dočekivani s pravim povjerenjem i čistim srcem, bez ikakve zle namjere. Dalje, Kulin ban ističe da dokle god budu u njegovoj zemlji, neće biti uznemiravani od strane njegovih službenika, a davat će im savjet i pomoć kao i sebi, bez ikakve zle primisli. Pri tome ih je oslobodio svih taksi, odnosno carine, što je bio rijedak slučaj u onovremenoj Evropi. Ovakvim potezom ban Kulin je privukao poduzetne Dubrovčane koji su od tada postali spona bosanske države sa ostatkom Evrope i svijeta.

Povelja Kulina bana

Povelja Kulina bana univerzalnoga je karaktera i neposredno odslikava sve odlike i oblike suživota, humanizma, tolerancije, odnosno poštivanja drugih i drugačijih, bez obzira na vjeru i naciju. Povelja je istovremeno i ogledalo društva i naroda, države i vladara Bosne, i kao takva predstavlja značajan historijski dokument koji ima neprocjenjivu vrijednost za bosanskohercegovačku srednjovjekovnu historiju, ali i historiju savremene Bosne i Hercegovine. Ona dokazuje postojanje bosanske države u 12. stoljeću, a iz njenog sadržaja jasno se može uočiti činjenica da je onovremena Bosna bila dobro organizirana i uređena zemlja u kojoj je vladao red i zakon. Iz nje se dalje vidi da je Bosna imala svog vladara koji je bio samostalan, da je imala državnu teritoriju, službenike, ali i dvorsku pisarsku kancelariju što dokazuje dugu tradiciju pismenosti na ovim prostorima. S jezičkog aspekta, ova povelja predstavlja prvi pisani dokaz postojanja narodnog bosanskog jezika koja je uz to još pisana i starobosanskim pismom – bosančicom.

Iako su historijski izvori o tom davnom vremenu, kao i samom banu Kulinu vrlo oskudni, u narodu je ostalo lijepo sjećanje na ovog plemenitog i sposobnog vladara koji se spominje u osam pisanih dokumenata, te na jednoj kamenoj ploči pronađenoj u Muhašinićima kod Visokog. Ostalo je zapisano, a prenosi se sa generacije na generaciju potomaka, da se Kulinovo doba smatralo srećnim i berićetnim vremenom. Narod je bio zadovoljan, jer je imao dobrog i mudrog vladara koji je bio pravedan i obrazovan. Lijepo se živjelo, a društvo je bilo dobro uređeno. Kulin ban je činio sve da stanovnicima Bosne život bude bolji i da uživaju u blagodatima. Mudro i znalački je vodio državnu administraciju, otvoreno i uspješno komunicirajući sa zemljama u bližem i daljem okruženju.

Dubrovački pisci javljali su još da je za Kulinove vlade bila u Bosni obilnost i plodnost u žitu i svačemu, tako da bi poslije mnogo godina, kad bi koji puta ljetina rodila, Bošnjani govorili „Priidem v' dni Kulinovi“ (dodoše dani Kulinovi). O Kulinu banu i njegovu vremenu i danas žive uspomene u pričama i izrekama stanovništva Bosne. Njegovo ime ostalo je u trajnom pamćenju i utkano je u savremenu narodnu izreku koja se i danas po Bosni može čuti: „od Kulina bana i dobrih dana“

Povelja Kulina bana je sačuvana u tri primjerka. Dva primjerka se nalaze u Dubrovniku, dok je treći u posjedu Ruske akademije nauka i umjetnosti u Sankt Petersburgu. Mnogi smatraju da je to original među poznatim primjercima. Bosna i Hercegovina je svojevremeno uputila zahtjev za njeno vraćanje, ali ga je Rusija odbila uz obrazloženje da Povelja Kulina bana kao drugi dokument Slavena po starosti, jednako pripada i njihovoj historiji. Sama ova činjenica najbolje govori o značaju koji Povelja ima za bosanskohercegovačku državnost, nepobitno svjedočeći o kontinuitetu Bosne i Hercegovine u vremenu i prostoru, njenoj postojanosti i starosti.

Sve to, daje nam za pravo da budemo ponosni na svoju zemlju, tradiciju i svoje vladare. Oni su ti koji su prije mnogo godina širili duh tolerancije, saradnje, međusobne povezanosti i otvorenosti za sve dobre ljude. Kao njihovi potomci, imamo dužnost i obavezu, ali u isto vrijeme čast i zadovoljstvo da tim stopama nastavimo i dalje.

Sretan vam Dan Zeničko-dobojskog kantona!